

Efektywność nauczania wymowy w Instytucie Filologii Angielskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

dr Hanna Wysocka, IFA UAM

Streszczenie

Artykuł prezentuje wstępną analizę wyników ustnej części egzaminu z praktycznej nauki języka angielskiego (PNJA) uzyskanych w przeciągu trzech kolejnych lat akademickich 2001/2, 2002/3 oraz 2003/4 i obejmuje łącznie próbę 1129 studentów. Analiza koncentruje się na wynikach uzyskanych przez studentów czterech lat studiów filologicznych w IFA UAM w Poznaniu w komponencie fonetyki, występującej, obok gramatyki, słownictwa oraz płynności i logiki wypowiedzi, jako składowa oceny za egzamin ustny. Z przeprowadzonej analizy wynika, że przy zauważonych wyraźnych tendencjach występują również zdecydowane rozbieżności w wynikach uzyskiwanych przez studentów po kolejnych latach nauki języka angielskiego w IFA. Artykuł zamykają sugestie i propozycje dalszych badań na wynikami egzaminów z PNJA w IFA, jak również sugestie dotyczące samego egzaminowania.

1. Procedura egzaminacyjna w zakresie PNJA w IFA, UAM

Egzamin z PNJA w IFA UAM, podobnie jak na pozostałych filologiach, od lat jest postrachem kolejnych roczników studentów. Stopień jego trudności, w 10-punktowej skali, oceniono na 9 (Gazeta Wyborcza z 24.03.2004: 8). Niewątpliwie wynika on z zakresu obowiązującego materiału i ocenianych umiejętności. W całości egzamin PNJA składa się z trzech części zdawanych oddzielnie: (1) eseju, (2) testu gramatycznego i (3) egzaminu ustnego. Ocenę końcową stanowi suma ocen uzyskanych za poszczególne części, z których każda musi być zaliczona na co najmniej 60%. Udział poszczególnych składowych w ocenie końcowej jest praktycznie równomierny, z niewielką przewagą części ustnej (1:1:1,3).

Jakkolwiek, z oczywistych względów, egzamin „z praktycznego” jest czasem próby dla studentów, stanowi on również wyzwanie dla egzaminujących nauczycieli. Najbardziej wyczerpująca dla obu stron jest część ustna egzaminu. W ciągu kilku kolejnych dni, komisja egzaminacyjna składająca się z czterech nauczycieli języka, w tym jednego *native speaker*, egzaminuje studentów w zakresie ich praktycznego posługiwania się językiem angielskim w mowie. Studenci w przeciągu 10-12 minut referują temat przygotowywany i omawiany uprzednio na zajęciach z PNJA (*General English – Speaking*). Tematy są studentom znane, szczegółowe pytania - nie. Często po wprowadzeniu tematu rozmowa toczy się swym naturalnym tokiem, nieprzewidywalnym w szczegółach ani dla studenta ani dla komisji

egzaminacyjnej. Po ustaleniu oceny za odpowiedź ustną komisja dość szczegółowo informuje studentów o uzyskanych przez nich wynikach.

Ocena wypowiedzi ustnej jest niezwykle trudna. Aby zapewnić maksimum obiektywności ocena końcowa jest wynikiem kompromisu przyjmowanego przez czterech niezależnie oceniających egzaminatorów; każdy student oceniany jest w czterech aspektach: (1) poprawności wymowy, (2) poprawności i różnorodności użytych konstrukcji gramatycznych, (3) zakresu stosowanego słownictwa, frazeologii i idiomatyki, oraz (4) logiki argumentacji i płynności wypowiedzi. Studenci oceniani są w 10 punktowej skali, gdzie punkty w przedziale 0-5 odpowiadają ocenie niedostatecznej, 6-7 to ocena dostateczna, a 8-10 – zadowalająca. (Patrz Tabele 1, 2 i 3 w Załączniku)

W skład komisji egzaminacyjnych wchodzi głównie nauczyciele języka praktycznego, choć nie wyłącznie. Od kilku lat praktykowana jest zasada by osoba przewodnicząca komisji była nauczycielem z wieloletnim doświadczeniem w nauczaniu języka praktycznego oraz w egzaminowaniu na danym roku; także, w miarę możliwości, skład egzaminatorów ulega z roku na rok tylko koniecznym modyfikacjom. Celem jest zorganizowanie systemu stałych komisji egzaminacyjnych (przewodnicząca/y + jeden lub dwoje egzaminatorów) o stosunkowo niezmiennym składzie umożliwiającym wypracowanie standardu oczekiwań w stosunku do studentów danego roku. Takie stałe komisje umożliwiają zachowanie zbliżonych oczekiwań oraz faktycznie stosowanych kryteriów egzaminacyjnych w stosunku do studentów danego rocznika w kolejnych latach. Ustalaniu składów komisji przyświeca też zasada zachowania proporcji w reprezentowanych przez nie wersjach językowych – brytyjskiej i amerykańskiej.

2. Analizy wyników egzaminów PNJA

2.1. W poniższej analizie wykorzystano wyniki egzaminów ustnych w roku akademickim:

2001/2002, rok: I - IV,

2002/2003, rok: I - IV, oraz

2003/2004, rok: I-III oraz I MA (dawniej rok IV).

2.2. Przeprowadzone analizy dotyczyły:

(1) średniej punktacji uzyskiwanej przez studentów we wszystkich komponentach ocenianych w części ustnej egzaminu;

- (a) oceny komponentu fonetyki w porównaniu z pozostałymi ocenianymi komponentami na podstawie uzyskiwanych ocen punktowych;
- (b) progresji punktacji w komponencie fonetyki na kolejnych latach;
- (2) procentowego udziału poszczególnych ocen (wyrażanych w punktach) uzyskiwanych za komponent fonetyczny przez studentów kolejnych lat (podłużnie i poprzecznie);
- (3) odsetka studentów, których sprawności fonetyczne oceniono jako niedostateczne.

2.3. Uzyskane wyniki posłużyły sformułowaniu wniosków dotyczących:

- (1) oceny postępów studentów w zakresie kompetencji fonetycznej
- (2) oceny programu nauczania fonetyki w IFA
- (3) oceny procedury i praktyki egzaminacyjnej w odniesieniu do części ustnej egzaminu z PNJA.

3. Wyniki analiz

3.1. Uczestnicy badania

Badaniu poddano wyniki egzaminu z Praktycznej Nauki Języka Angielskiego pochodzące z letnich sesji egzaminacyjnych w latach 2002, 2003 oraz 2004. W wynikach nie uwzględniono rezultatów egzaminów poprawkowych, do których studenci przystępują w sesji poprawkowej, we wrześniu; za wyjątkiem analizy 1a, wszystkie analizy dotyczą wyłącznie komponentu fonetyki. W badanych latach liczebność kolejnych roczników przedstawiała się następująco:

Tabela 4. Liczebność roczników akademickich poddanych badaniu

Rok akademicki	2001/2002	2002/2003	2003/2004	Łącznie
Rok I	110	108	102	320
Rok II	110	90	88	288
Rok III	95	94	91	280
Rok IV (I MA)	106	83	52	241
Łącznie	421	375	333	1129

Łącznie badaniu poddano dane uzyskane w wyniku przeegzaminowania 1129 studentów.

3.1.1. Średnia punktacja uzyskiwana przez studentów we wszystkich komponentach ocenianych w części ustnej egzaminu

Tabela 5, poniżej, przedstawia średnią punktację uzyskiwaną przez studentów we wszystkich komponentach ocenianych w części ustnej egzaminu, oraz, na jej tle, średnie oceny uzyskiwane przez studentów w zakresie fonetyki.

Tabela 5. Średnia punktacja za fonetykę oraz pozostałe komponenty egzaminu ustnego (max. 10 punktów)

Rok akademicki	2001/2002				2002/2003				2003/2004			
	F	G	S	P	F	G	S	P	F	G	S	P
**												
Rok I	6,4	6,3	6,5	7,0	5,6	5,8	6,0	6,4	6,1	6,2	6,3	6,6
Rok II	6,8	6,0	6,4	6,4	6,7	6,7	6,8	7,0	6,5	6,1	6,5	6,3
Rok III	6,6	6,3	6,5	6,7	6,6	*	*	7,0	6,9	7,2	7,5	8,0
Rok IV (I MA)	6,3	*	*	6,7	6,9	7,2	7,5	8,0	6,3	6,2	6,3	6,6

*studentów oceniano w 2 kategoriach **poprawność** = fonetyka + gramatyka oraz **płynność** = słownictwo + płynność i logika wypowiedzi

** f = fonetyka; g = gramatyka; s = słownictwo; p = płynność + logika wypowiedzi

(a) Średnie wyniki uzyskane przez studentów we wszystkich ocenianych na egzaminie ustnym komponentach, tj. fonetyka, gramatyka, słownictwo i płynność, nie uprawniają do sformułowania jednoznacznych wniosków w odniesieniu do omawianych roczników. Wyraźnie zauważalna jest jednak tendencja do oceniania zdolności fonetycznych najniżej ze wszystkich komponentów po I roku nauki a najwyżej po roku II; także, w miarę konsekwentnie fonetyka oceniana jest najniżej lub bardzo nisko w porównaniu do pozostałych komponentów egzaminu po czwartym roku studiów (także po III roku w roku akademickim 2004). W odniesieniu do roku III, uzyskana średnia punktacja (6,6 pkt.) jest wprawdzie zachowana w dwu kolejnych sesjach egzaminacyjnych, lecz w roku 2002 jest to drugi najwyższy wynik, po ocenie płynności, ale w roku 2004 uzyskane 6,9 punktów to wynik najniższy z uzyskanych. Dane z roku 2003 są niestety nie w pełni reprezentatywne, gdyż odnoszą się łącznie do oceny poprawności (fonetycznej i gramatycznej).

(b) Progresję punktacji uzyskanej za fonetykę na kolejnych latach przedstawia Tabela 6.

Tabela 6. Progresja średniej punktacji za komponent fonetyki (max. 10 punktów)

Rok akademicki	2001/2002	2002/2003	2003/2004
	FONETYKA	FONETYKA	FONETYKA
Rok I	6,4	5,6	6,1
Rok II	6,8	6,7	6,5
Rok III	6,6	6,6	6,9
Rok IV (I MA)	6,3	6,9	6,3*

* nabór uzupełniony studentami z licencjatami z innych ośrodków kształcenia

Zaobserwowana progresja średniej punktacji za komponent fonetyczny na kolejnych latach studiów konsekwentnie potwierdza uwagi poczynione powyżej, a mianowicie, że średnie oceny uzyskane za znajomość fonetyki na poszczególnych latach wskazują na najsłabsze opanowanie komponentu fonetycznego po pierwszym roku studiów (6,4 w roku 2002; 5,6 w 2003 i 6,1 w roku 2004) oraz nie odpowiadającą oczekiwaniom egzaminatorów znajomość fonetyki po czwartym roku studiów (6,3 w roku 2002 i 2003). Najwyżej oceniano fonetykę studentów po II roku studiów (6,8 w roku 2002 i 6,9 w roku 2004); w roku 2003 średnia ocena za komponent fonetyczny po II roku wynosiła 6,7 i była drugim wynikiem po 6,9 uzyskanym przez studentów po IV roku studiów (analizując tabelę z góry do dołu).

Zauważalna jest również, w stosunku do czterech z ocenianych 5 roczników, tendencja do stopniowego uzyskiwania coraz wyższych średnich wyników z fonetyki dla danego rocznika (tj. tego samego składu osobowego) na egzaminie w roku następnym. I tak, rok I w 2002 r. uzyskał średnią punktację za fonetykę 6,4, a w roku 2003, jako rok II, został oceniony na 6,7; zaś w 2004, jako rok III, uzyskał średnią 6,9. Podobnie rok III w 2002 r. ze średnią 6,6 poprawił ją o 0,3 punktu na egzaminie w roku 2003 uzyskując średnią 6,9 jako rok IV. Także rok I w roku 2003 ze średnią 5,6 uzyskał w kolejnym roku 2004 średnią 6,5 po drugim roku studiów.

3.1.2. Procentowy udział poszczególnych ocen uzyskiwanych za komponent fonetyczny przez studentów kolejnych lat (podłużnie i poprzecznie)

Zestawienie procentowego udziału poszczególnych ocen (wyrażanych w punktach) uzyskiwanych za komponent fonetyczny przez studentów kolejnych lat przedstawia Tabela 7.

Tabela 7. Procentowy udział punktacji za komponent fonetyczny

Rok akademicki	2001/2002 FONETYKA										2002/2003 FONETYKA										2003/2004 FONETYKA									
	3	4	5	6	7	8	9	10	3	4	5	6	7	8	9	10	3	4	5	6	7	8	9	10						
Rok I	3	14	23	25	18	12	4	2	13	9	23	31	9	9	4	1	0	3	29	32	28	5	3	0						
Rok II	1	6	6	39	23	13	5	7	0	1	12	39	26	13	4	4	0	3	15	40	18	19	5	0						
Rok III	2	8	18	16	28	17	8	2	0	3	18	36	26	14	3	0	1	4	12	18	34	20	7	4						
Rok IV (I MA)	5	1	20	41	24	9	1	0	1	4	12	18	34	20	7	4	0	4	5	46	21	11	0	2						

Zarówno w ocenie podłużnej (od roku I do IV), jak i poprzecznej (analiza tego samego składu osobowego po kolejnych latach studiów) oceniane umiejętności studentów z zakresu fonetyki pogłębiają się z czasem i są oceniane coraz wyżej. W przypadku I roku, największy procentowy udział we wszystkich uzyskanych przez studentów ocenach stanowią oceny 5 i 6

punktów – odpowiednio 23% i 25% (łącznie 48%) w roku 2002 i 23% i 31% (łącznie 54%) w roku 2003; i 29% i 32 % (łącznie 61%) w roku 2004.

Studenci II roku oceniani są na 6 i 7 punktów w 39% i 23% (łącznie 62%) w roku 2002 i 39% i 26% (łącznie 65%) w roku 2003, oraz 40% i 18% (łącznie 58%) w roku 2004.

Studenci III roku uzyskują głównie oceny 6, 7 i 8 punktów; i tak, w roku 2002 28% „siódemek”, w roku 2003 36% „szóstek”, i 26% „siódemek” (łącznie 62% ocen), oraz w roku 2004 34% „siódemek” i 20% „ósemek” (łącznie 54% ocen). Rok IV, z wyjątkiem sesji w roku 2003 gdy oceny 7 i 8 punktowe stanowiły odpowiednio 34% i 20% (łącznie 54% ocen), uzyskuje głównie 6 i 7 – 41% (6) i 24% (7), łącznie 65% ocen, w roku 2002 i 46% (6) i 21% (7), łącznie 67% ocen, w roku 2004.

3.1.3. Odsetek studentów, których sprawności fonetyczne oceniono jako niedostateczne

Tabela 8. Procentowy udział studentów z niedostateczną oceną sprawności fonetycznych

Rok akademicki	2001/2002 FONETYKA	2002/2003 FONETYKA	2003/2004 FONETYKA
Rok I	40	45	32
Rok II	13	12	18
Rok III	28	21	17
Rok IV (I MA)	26	17	19

Zestawienie procentowego udziału nie zdanych egzaminów PNJA ze względu na komponent fonetyczny (Tabela 8), pozwala na wnioski dwójakiej natury. Po pierwsze, dość konsekwentnie, odsetek studentów nie zaliczających egzaminu ustnego z powodu niedostatecznej znajomości fonetyki jest największy po pierwszym roku studiów (40% w 2002; 45% w 2003, i 32% w roku 2004), zaś najmniejszy dotyczy studentów po II roku studiów. Przedział procentowy liczby nie zdanych egzaminów z powodu fonetyki ustala się wtedy na poziomie 12-18%. Po III roku, rozbieżności w uzyskanych danych są dość duże i wynoszą ok. 11% (od 28% w 2002 do 17% w 2004). Również w odniesieniu do roku IV przedział ten jest dość szeroki – 9% (pomiędzy 17% w 2003 a 26% w 2002). Po drugie, porównywane poprzecznie oceny uzyskiwane przez kolejne roczniki (składy osobowe studentów) wskazują, że coraz mniejszy odsetek nie zdaje egzaminu z powodu fonetyki (40% rok I w 2002, ale 12 % rok II w 2003; 28% rok III w 2002 i 17% rok IV w 2003; oraz 21% rok III w 2003 i 19% rok IV w 2004). Ale jednocześnie, zauważalne jest istotne obniżenie się ocen za poprawność fonetyczną po II roku studiów, i tak, 13% nie zdanych egzaminów po II roku w 2002 roku, rośnie do 21 % nie zdanych po III w 2003 r., a 12% po II roku w 2003 rośnie do 17 % po III w 2004.

4. Wnioski

4.1. Ocena postępów studentów w zakresie kompetencji fonetycznej

Zestawione wyniki egzaminu z PNJA w części ustnej z badanych lat wskazują na wyraźnie mierzalne efekty zajęć praktycznych z fonetyki, a także z gramatyki opisowej (cf. Dziubalska-Kołaczyk i in. 1999). I pomimo, że 40% studentów I roku nie zalicza komponentu fonetyki w pierwszym podejściu do egzaminu, to średnia punktacja za ten komponent nie odbiega znacznie od punktacji za poprawność gramatyczną (6,4 (f)/6,3 (g) 2002; 5,6 (f)/5,8 (g) 2003, i 6,1 (f)/5,8 (g) 2004). Jednocześnie, znacząca poprawa w ocenianych kompetencjach fonetycznych daje się zauważyć w ocenie studentów po II roku studiów, czyli po 4 semestrach kursu fonetyki praktycznej. Można wnioskować, że okres jednego roku systematycznego i intensywnego (4h/tyg.) kursu fonetyki języka obcego jest niewystarczający dla uzyskania trwałych, zautomatyzowanych nawyków wymowy w języku obcym. Wydaje się, że to okres wystarczający zaledwie na wypracowanie zwiększonej wrażliwości na różnice istniejące między językiem rodzimym i obcym, stworzenie podwalin kompetencji dla nowego systemu fonetycznego. Wypracowanie nowych nawyków artykulacyjnych i transformacja wiedzy w umiejętność wymaga dłuższego czasu w przypadku większości studentów, być może dwóch lat (4 semestrów) pracy. Niewątpliwie, egzamin po I roku studiów to także narzędzie ostrej selekcji. Efektem tych dwóch czynników mogą być oceny za komponent fonetyczny osiągane przez studentów po drugim roku studiów.

Ocena kompetencji fonetycznej studentów po III roku studiów badanych trzech roczników nie jest jednoznaczna. W latach 2002 i 2003 wyniki te są nieznacznie niższe od uzyskanych po roku II, tylko w sesji egzaminacyjnej w 2004 roku przewyższyły one wyniki uzyskane przez studentów II roku (6,9/6,5). Zauważalna jednak wyraźnie jest tendencja spadkowa – kompetencje studentów po III i IV roku oceniane są wyraźnie niżej niż po II roku.

Jednocześnie w ocenie podłużnej, ten sam rocznik (= skład osobowy) oceniany w kolejnych sesjach egzaminacyjnych wskazuje na stale zwiększające się kompetencje, np. rok I w 2002 uzyskał maksimum ocen w przedziale 5-6, łącznie 48%, w 2003 jako rok II maksimum ocen przypadło na przedział 6-7 – łącznie 65%, a w 2004, jako rok III uzyskał maksimum ocen w przedziale 7-8, łącznie 54%. Niestety, rok II w 2002 r. nie potwierdza tej tendencji.

Jak wspomniano powyżej, zauważone wyniki mogą być oczywiście nie tylko efektem nauczania ale również egzaminowania, czyli selekcji. Bardziej jednoznacznych wyników w tej kwestii dostarczyłoby prześledzenie indywidualnych wyników każdego ze studentów danego roku na przestrzeni 3-4 lat studiów (*multiple case study*).

4.2. Ocena programu nauczania fonetyki w IFA

Zebrane wyniki zdają się potwierdzać słuszność programu praktycznej nauki języka angielskiego w IFA UAM, w którym na nauczanie fonetyki na I roku przeznaczono dwa 90-min. spotkania tygodniowo. Kontynuacja kursu fonetycznego w wymiarze 90 min. w semestrze III i IV (rok II), zdaje się być uzasadniona nie tylko nowymi treściami zajęć (fonetyka *suprasegmentalna*) ale, przede wszystkim, koniecznością utrwalania umiejętności wprowadzonych na zajęciach w roku I. Brak zajęć z fonetyki na latach III i IV ma swój wymowny efekt w ocenach uzyskiwanych przez studentów za ten komponent na egzaminie ustnym po III i IV roku. Jako egzaminatorzy, z niepokojem zauważamy ogromny regres w kompetencjach fonetycznych studentów po III i IV roku przejawiający się np. brakiem podstawowych kontrastów samogłoskowych czy dźwięku „th”. Nasze opinie i obawy potwierdzają także najbardziej zainteresowani, czyli studenci, którzy często, w cyklicznie przeprowadzanych ankietach nt. oceny zajęć z praktycznej nauki języka angielskiego w IFA, wnioskuje i domagają się zajęć z fonetyki na roku III i IV. Najwyraźniej, zajęcia z *General English-Speaking*, nie są w stanie sprostać zapotrzebowaniu studentów na ćwiczenia poprawności wymowy.

4.3. Ocena procedury i praktyki egzaminacyjnej w części ustnej egzaminu z PNJA

W związku z tym, że w prezentowanym materiale omawiany jest wyłącznie komponent fonetyczny, również ocena procedury i praktyki egzaminacyjnej ograniczona zostanie do egzaminu ustnego i wniosków płynących z oceny komponentu fonetycznego. Przedstawione w artykule dane uzyskane z egzaminów przeprowadzonych w trzech kolejnych latach pozwalają na następujące obserwacje:

(1) zbliżone wzajemne proporcje ocen uzyskiwanych przez kolejne roczniki studentów egzaminowanych po danym roku, świadczą o zbliżonych kryteriach oceniania faktycznie stosowanych przez komisje egzaminacyjne pracujące na danym roku w kolejnych trzech latach;

(2) niemal stały procentowy udział studentów, których umiejętności fonetyczne oceniono jako niedostateczne po pierwszym roku studiów, i bardzo zbliżone wyniki uzyskane przez studentów po II roku studiów, dodatkowo potwierdzają stabilność kryteriów przyjmowanych i stosowanych przez komisje w kolejnych latach;

(3) spadek liczby studentów ocenianych jako niedostatecznie przygotowanych w zakresie fonetyki po III roku studiów, w odniesieniu do tego samego rocznika, (tj. I rok w 2002 = II rok w 2003 = III rok w 2004), może wskazywać na skuteczność procedury egzaminacyjnej, (oraz oczywiście skuteczność dydaktyki fonetyki wspomnianej w punkcie 3.1 i 3.2).

Wnioski płynące z powyższych obserwacji sugerują, że przyjęte założenia dotyczące zasad kompletowania komisji egzaminacyjnych, oraz kryteria oceny studentów stosowane w czasie egzaminów są pozytywnie weryfikowane przez praktykę egzaminacyjną.

5. Wnioski końcowe

Dydaktyka języka obcego, choć uprawiana szeroko w czasie i przestrzeni, nadal pozostaje dziedziną trudną, zarówno w obrębie nauczania jak i oceniania. Przedstawione badanie jest propozycją zweryfikowania, w oparciu o stosunkowo liczebną grupę studentów IFA UAM, założeń teoretycznych, oczekiwań, i częściowych ocen efektywności nauczania poszczególnych składowych komponentów ustnej kompetencji językowej studentów filologii angielskiej. Wyłaniający się z pozyskanych danych obraz potwierdza użyteczność przyjęcia szerszego spojrzenia, weryfikuje pozytywnie część przyjętych założeń dydaktycznych i wskazuje na obiecujące rozwiązania. Przyjęta w przedstawianym artykule szeroka perspektywa analizy efektów dydaktyki języka angielskiego w połączonym badaniu poprzecznym i podłużnym, a także z zachowaniem podziału na specyficzne komponenty sprawności mówienia, pozwoli na uzyskanie pełniejszego obrazu kompetencji językowych studentów, oraz zidentyfikowanie opisujących je prawidłowości. Zastosowane w dalszej pracy dydaktycznej wnioski stwarzają nadzieje na zwiększanie efektywności procesu dydaktycznego.

Bibliografia

Dziubalska-Kończyk, K. – Weckwerth, J. – Zborowska, J. (1991), “Teaching English Phonetics at the School of English, AMU, Poznań, Poland”. PTLC 99 (Phonetics Teaching and Learning Conference) UCL, London, 14-15 April 1999.

Kolska, K. (2004), „Gazeta Wyborcza na wstępne – Informator dla kandydatów na wyższe uczelnie”, Gazeta Wyborcza, 2004: 8.

Załączniki

Tabela 1. Kryteria oceny i punktacja PNJA rok I

Practical English Exam – Grading Criteria –Year I			
Component	Proficient (10,9,8 points)	Sufficient (7,6 points)	Deficient (5-0 pts.)
pronunciation	<ul style="list-style-type: none"> ● distinctive British/American features ● all basic phonemes mastered ● primary and secondary stress on poly-syllabic words ● use of weak forms ● Yes/No question intonation pattern ● little interference from L1 	<ul style="list-style-type: none"> ● distinctive British/American features ● occasional interference from L1 in phonemic distinctions ● minor stress problems ● weak forms used not in all required contexts ● full intelligibility ● awareness of errors & self-correction 	<ul style="list-style-type: none"> ● noticeable interference from L1 ● problems with basic L2 phonemic distinctions (e.g. problems with: th, i/I contrast, final devoicing, vowel length, etc.) ● faulty stress even in two-syllable words ● no weak forms ● incorrect use of Y/N question intonation ● lack of self-control and awareness of errors
grammar	<ul style="list-style-type: none"> ● correct use of basic grammar ● able to use more complex structures, e.g. passive voice, reported speech, conditional & relative clauses, inversion. ● handles successfully longer sentences with agreement across the whole sentence ● high accuracy in the use of tenses, prepositions, verb forms and articles ● able to correct sporadic errors 	<ul style="list-style-type: none"> ● basic structures fully correct ● complex structures attempted and completed coherently ● minor errors in the use of complex structures ● awareness of errors and elements of self-correction 	<ul style="list-style-type: none"> ● frequent errors in simple structures ● incapable of using complex structures ● obvious avoidance ● lack of awareness of errors and self-correction
vocabulary	<ul style="list-style-type: none"> ● a wide range of vocabulary referring to both the concrete and the abstract, ● vocabulary appropriate to the occasion, topic and register ● able to use definition, synonyms, antonyms and paraphrase ● occasional gaps do not impede communication 	<ul style="list-style-type: none"> ● a fair range of vocabulary though slightly limited ● vocabulary appropriate for the occasion ● student does not pause to search for the right word ● occasional use of idioms ● sometimes brief lapses in conversation 	<ul style="list-style-type: none"> ● vocabulary severely restricted, repetitive ● simplifications ● misuse of vocabulary ● limited use of paraphrase ● use of collocations and idioms non-native ● natural speed of communication impeded
fluency & communicative effectiveness	<ul style="list-style-type: none"> ● able to express his/her opinion clearly, fluently and effectively ● sticks to the point ● logically develops his/her ideas ● uses a variety of arguments ● responds adequately to the interlocutor's prompts ● no demands on the interlocutor 	<ul style="list-style-type: none"> ● capable of expressing his/her opinions although with a limited variety of means, ● tends to wander from the subject ● minor slips in the logic of the presentation ● actively participates in the conversation ● occasional demands on the interlocutor 	<ul style="list-style-type: none"> ● unable to present his/her opinion in a coherent, logical way ● answers not always to the point ● responds in two-, three-sentence utterances ● capable of little production outside memorized material ● Polish hesitation devices ● general impression of incoherence and heavy dependence on the interlocutor

Tabela 2. Kryteria oceny i punktacja PNJA rok II

Practical English Exam – Grading Criteria –Year II			
Component	Proficient (10,9,8 points)	Sufficient (7,6 points)	Deficient (5-0 pts.)
pronunciation	<ul style="list-style-type: none"> ● distinctive British/ American features ● all basic phonemes mastered ● primary and secondary stress on poly-syllabic words ● use of weak forms ● intonation patterns used appropriately ● little interference from L1 	<ul style="list-style-type: none"> ● distinctive British/ American features ● segmental phonetics in place ● phrase & sentence rhythm in place ● occasional interference from L1 in sentence rhythm and intonation ● weak forms used where required ● full intelligibility ● awareness of errors & self-correction 	<ul style="list-style-type: none"> ● noticeable interference from L1 ● problems with basic L2 phonemic distinctions (e.g. problems with: <i>th, i/I</i> contrast, vowel contrasts, final devoicing, vowel length, etc.) ● faulty word stress ● no weak forms ● lack of L2 phrase & sentence rhythm and intonation ● lack of self-control and awareness of errors
grammar	<ul style="list-style-type: none"> ● correct use of basic grammar ● infrequent errors in the use of more complex structures, e.g. embedded questions, reported speech, sequence of tenses ● no or little hesitation involving grammar structures ● high accuracy in the use of tenses, prepositions, verb forms and articles ● errors easily identified and corrected 	<ul style="list-style-type: none"> ● basic structures fully correct ● occasional errors in the use of complex structures ● occasional hesitation or paraphrasing ● awareness of errors and elements of self-correction 	<ul style="list-style-type: none"> ● frequent, common errors ● hesitation with grammar use and grammar corrections ● (obvious) avoidance ● identifies only some errors
vocabulary	<ul style="list-style-type: none"> ● rich vocabulary used in a natural way - referring to both the concrete and the abstract, ● vocabulary appropriate to the occasion, topic and register ● idioms, collocations used appropriately, rarely misused 	<ul style="list-style-type: none"> ● a fair range of vocabulary though slightly limited ● occasionally inappropriate use of a word/phrase/idiom or collocation ● student does not pause to search for the right word 	<ul style="list-style-type: none"> ● vocabulary severely restricted, repetitive ● vocabulary memorized & poorly incorporated ● misuse of vocabulary ● use of collocations and idioms sparse & non-native ● natural speed of communication impeded
fluency & communicative effectiveness	<ul style="list-style-type: none"> ● able to develop full answers without prompting ● expresses his/her opinion clearly, fluently and effectively across several sentences ● sticks to the point ● shows good organization of ideas ● uses a variety of arguments ● responds adequately to the interlocutor's prompts ● no demands on the interlocutor 	<ul style="list-style-type: none"> ● shows some hesitation in beginning and ending phrases ● adopts to change of topics with some difficulty ● the presentation lacks coherence at times ● minor slips in the logic of the presentation ● spends some time searching for words or stringing thoughts together ● needs occasional prompting from the interlocutor 	<ul style="list-style-type: none"> ● shows hesitation in starting and stopping ● change of topic creates a problem ● answers not always to the point ● presents "pre-recorded" answers or monologues ● spends much time looking for words ● general impression of incoherence and heavy dependence on the interlocutor

Tabela 3. Kryteria oceny i punktacja PNJA rok III i IV

Practical English Exam – Grading Criteria –Year III & IV			
Component	Proficient (10,9,8 points)	Sufficient (7,6 points)	Deficient (5-0 pts.)
pronunciation	<ul style="list-style-type: none"> ● near native British/ American pronunciation resembling that of an educated speaker ● all basic phonemes mastered ● prosodic features similar to those of a native speaker 	<ul style="list-style-type: none"> ● distinctive British/ American features ● segmental phonetics in place ● incomplete control of rhythm and intonation ● full intelligibility ● communication not impeded 	<ul style="list-style-type: none"> ● unsatisfactory articulation of L2 sounds (problems with basic distinctions, e.g. <i>th</i>, <i>i/I</i> contrast, vowel contrasts, final devoicing, vowel length, etc.) ● lack of L2 phrase & sentence rhythm and intonation ● communication impeded
grammar	<ul style="list-style-type: none"> ● wide and appropriate use of grammatical structures ● complex structures used extensively ● no hesitation involving grammar structures ● high accuracy in the use of tenses, prepositions, verb forms and articles ● errors easily identified and corrected 	<ul style="list-style-type: none"> ● basic structures fully correct ● can handle satisfactorily most complex structures ● occasional errors may still occur ● awareness of errors and elements of self-correction 	<ul style="list-style-type: none"> ● basic structures largely accurate ● some errors in complex structures ● cannot account for his/her errors ● avoidance techniques ● some errors may impede communication
vocabulary	<ul style="list-style-type: none"> ● rich vocabulary used in a natural way – both specific and general areas ● vocabulary appropriate to the occasion, topic and register ● idioms & collocations used confidently and appropriately <u>in all contexts</u> 	<ul style="list-style-type: none"> ● a fair range of basic topic vocabulary ● occasional hesitation on more complex terms ● occasionally inappropriate use of a word/phrase/idiom or collocation ● able to paraphrase with ease and confidence 	<ul style="list-style-type: none"> ● hesitates when choosing lexical items related to the topic ● basic vocabulary, seldom rises above the mundane, often insufficient to complete the task ● generally, able to paraphrase where necessary
fluency & communicative effectiveness	<ul style="list-style-type: none"> ● able to converse fluently and with ease approaching that of a native speaker- only with natural hesitation ● coherent and convincing presentation of thought <u>in all contexts (old and new topics)</u> ● uses a variety of arguments ● full command of various registers ● no demands on the interlocutor 	<ul style="list-style-type: none"> ● able to communicate effectively, yet may experience occasional difficulty ● able to paraphrase when necessary ● no serious demands made on the interlocutor 	<ul style="list-style-type: none"> ● hesitation creates difficulties in the flow of communication ● overuse of communication strategies (asking for clarification, circumlocution, etc.) ● requires interlocutor to maintain discourse